

The Influence of E-Government Development on Open Government

Kamalas Yaowanit

Valaya Alongkorn Rajabhat University Under the Royal Patronage Pathumthani Province, Thailand

E-mail: kamalas@vru.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-1118-4763>

Received 23/12/2024

Revised 08/01/2025

Accepted 30/02/2025

Abstract

Background and Aims: The present state of public administration aims at governance, which consists of 6 principles, i.e., rule of law, merit, transparency, participation, responsibility, and value for money. From these principles, we can see that transparency is the key to others and should be prioritized as the most important principle. The advance of computers and information, and communication technology facilitates the development of e-government and can potentially promote the government's transparency. This research was conducted to examine the effects of the development of e-government on governments' transparency.

Methodology: Data used in this research were the advancement of e-government collected by the UN E-government Knowledgebase, and the open government data collected by the World Justice Project, used as the data of governments' transparency. The data from 112 countries were analyzed by regression.

Results: The analysis showed that the development of e-government can explain 55.9% of the variation of open government. Two elements of the development of e-government that can explain the open government were participation by electronic instruments and human capital development

Conclusions: Some elements of the development of E-Government affect open government. Therefore, we should keep developing E-government so that it can foster open government and strengthen governance.

Keywords: E-Government; Digital Government; Open Government

อิทธิพลของการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ต่อการเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผย

กัมลาศ เยาวะนิจ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: การบริหารงานภาครัฐในปัจจุบันมุ่งสู่การบริหารงานอย่างมีธรรมาภิบาล โดยธรรมาภิบาลนั้นประกอบไปด้วยหลักการสำคัญ 6 ข้อด้วยกัน ได้แก่ นิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม สำนักรับผิดชอบ และความคุ้มค่า จากหลักข้างต้นจะเห็นได้ว่าหลักความโปร่งใสเป็นเสมือนบ่อเกิดของหลักข้ออื่น ๆ จึงถือว่าเป็นหลักที่มีความสำคัญในลำดับแรก ๆ ของธรรมาภิบาล ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคมในปัจจุบันเอื้อให้เกิดการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์อย่างมาก และน่าจะทำให้เกิดความโปร่งใสในการทำงานของหน่วยงานของรัฐมากยิ่งขึ้นได้ การวิจัยครั้งนี้จึงมีขึ้นเพื่อศึกษาอิทธิพลที่การพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีต่อการพัฒนารัฐบาลที่มีความเปิดเผย

ระเบียบวิธีวิจัย: การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลระดับการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่รวบรวมไว้โดย UN E-Government Knowledgebase และข้อมูลความโปร่งใสที่ใช้ข้อมูลเรื่องการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยจาก World Justice Project วิเคราะห์ข้อมูลระดับประเทศจำนวน 112 ประเทศ ด้วยการวิเคราะห์ความถดถอย

ผลการวิจัย: จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้พบว่า การพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์สามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงของการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยได้ร้อยละ 55.9 องค์ประกอบของการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถอธิบายได้ ได้แก่ การมีส่วนร่วมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาทุนมนุษย์

สรุปผล: บางองค์ประกอบของการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีผลต่อการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้เกิดการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ต่อไป เพื่อให้รัฐบาลเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยมากขึ้น และส่งผลดีต่อการเสริมสร้างธรรมาภิบาลต่อไป

คำสำคัญ: รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์; รัฐบาลดิจิทัล; การเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย

บทนำ

การบริหารในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นองค์การภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคไม่แสวงหากำไร ต่างก็มีจุดมุ่งหมายไปสู่ธรรมาภิบาล ซึ่งธรรมาภิบาลนั้นหมายถึงความสามารถของรัฐในการที่จะส่งมอบบริการสาธารณะ การบัญญัติกฎหมาย และการบังคับใช้กฎหมาย (Fukuyama, 2013) หลักการสำคัญของธรรมาภิบาลประกอบไปด้วย หลักนิติธรรม (rule of law) หลักคุณธรรม (merit) หลักความโปร่งใส (transparency) หลักการมีส่วนร่วม (participation) หลักสำนักรับผิดชอบ (responsible) และหลักความคุ้มค่า (value for money) (นิยม รัฐอมฤต, 2567) โดยจะเห็นได้ว่าหลักทั้งหมดนี้มุ่งสู่ทั้งประโยชน์ขององค์การเอง และประโยชน์ต่อส่วนรวม จึงไม่แปลกที่จะเป็นหลักที่ได้รับการสนับสนุนในวงกว้าง เมื่อพิจารณาหลักข้างต้นแล้วจะพบว่าหากเราต้องการที่จะส่งเสริมบางหลักเพื่อให้ส่งผลเกื้อหนุนไปยังหลักข้ออื่นต่อไป หลักที่ควรได้รับการส่งเสริมก่อนน่าจะเป็นหลักความโปร่งใส เพราะความโปร่งใสจะช่วยให้เกิดการมีส่วนร่วม และเกิดหลักสำนักรับผิดชอบและหลักนิติธรรมต่อไปได้ ในทางตรงกันข้าม หากขาดความโปร่งใสแล้ว หลักข้ออื่น ๆ ก็ก็จะเกิดขึ้นได้ยากขึ้น

ในขณะที่เทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์และการสื่อสารโทรคมนาคมก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว สังคมต่าง ๆ ในโลกก็ปรับตัวและนำความก้าวหน้าเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวาง การให้บริการของหน่วยงานไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ หรือภาคเอกชนถูกพัฒนาให้ผู้รับบริการได้รับความสะดวกมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง

บริการใดที่เคต้องอาศัยการเดินทางไปกลับเพื่อรับบริการก็เริ่มจะถูกแทนที่ด้วยบริการทางไกล หรือบริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น ทั้งนี้ โดยมีการแพร่ระบาดของโควิด-19 เป็นต่งเร่งการพัฒนาบริการอิเล็กทรอนิกส์แผ่ขยายรวดเร็วยิ่งขึ้น ความคาดหวังเกี่ยวกับการพัฒนาบริการที่มากขึ้นเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้สถาบันการศึกษาหรือหน่วยงานระดับนานาชาติสำรวจและติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาการให้บริการของรัฐบาลผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ตัวอย่างหนึ่งที่สำคัญก็คือการติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนารัฐบาลดิจิทัล โดยมหาวิทยาลัย Waseda ซึ่งได้ติดตามอย่างต่อเนื่องมาเป็นประจำจนล่าสุดคือผลการสำรวจติดตามของปี ค.ศ. 2023 ซึ่งเดนมาร์กเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้ามากที่สุดเป็นอันดับ 1 ประเทศไทยอยู่ในอันดับ 19 ซึ่งนับได้ว่าเป็นอันดับ 2 ของภูมิภาคอาเซียน (รองลงมาจากสิงคโปร์) (Waseda University, n.d.) การพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่ล่าช้าจะทำให้ประชาชนโดยทั่วไปเสียโอกาส กล่าวคือ จะไม่สามารถเข้าถึงบริการจากรัฐได้ หรือไม่สามารถรับสิทธิประโยชน์ของตนได้อย่างเต็มที่ ทั้ง ๆ ที่มีอุปกรณ์ที่พร้อมอยู่ในมือของประชาชนเหล่านั้นแล้ว

การพัฒนาการให้บริการของภาครัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการพัฒนาที่จะทำให้ประชาชนผู้รับบริการได้รับประโยชน์โดยตรงจากความสะดวกรวดเร็ว แต่อีกสิ่งหนึ่งที่จะเป็นผลประโยชน์ตามมานอกเหนือจากความสะดวกก็คือการทำให้ประชาชนสามารถติดตามการทำงานของหน่วยงานรัฐได้ใกล้ชิดขึ้นและสะดวกขึ้น ความพยายามที่จะติดตามการทำงานของหน่วยงานของรัฐที่มากขึ้นนี้ น่าจะมีส่วนทำให้แนวทางการดำเนินงานของรัฐนั้นให้กลายเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผยมากขึ้นได้ ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์กับการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยนี้มีผู้สนใจศึกษาพอสมควร เช่น การศึกษาของ Nkgapele (2024) ซึ่งศึกษาผลต่าง ๆ ที่เกิดจากพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์จากกรณีของรัฐบาลอาฟริกาใต้ ผลที่ได้พบว่าการก่อให้เกิดผลดีหลายทางไม่ว่าจะเป็นการลดความสิ้นเปลืองในกระบวนการทำงาน ลดระยะเวลาการให้บริการ เพิ่มความเกี่ยวข้องของประชาชนเข้าไปในการทำงานของรัฐ และที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้อย่างมากก็คือเรื่องความโปร่งใส ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคิดว่าการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์กับการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยมีความสำคัญเพราะหากเข้าใจความสัมพันธ์เรื่องนี้ชัดเจนขึ้นก็จะสามารถแสวงหาแนวทางที่สำคัญในการส่งเสริมธรรมาภิบาลต่อไปได้

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลที่การพัฒนาารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีต่อการพัฒนาารัฐบาลที่มีความเปิดเผย

การทบทวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเพื่อการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การพัฒนาไปสู่รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ความโปร่งใสหรือการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย และความสัมพันธ์ระหว่างการเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์กับการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การพัฒนาไปสู่รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์

การพัฒนาารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นผลที่เกิดขึ้นจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ และการสื่อสารโทรคมนาคม ประกอบกับการที่เทคโนโลยีเหล่านี้แผ่ขยายไปในวงกว้างมากยิ่งขึ้น Gu และคณะ (2023) ได้ตั้งข้อสังเกตว่าในช่วงปลายทศวรรษ 2000 ทั้งทฤษฎีและการปฏิบัติของบริหารรัฐกิจนั้นให้ความสำคัญกับความโปร่งใสมากขึ้น และทำให้ประเด็นเกี่ยวกับการบริหารรัฐกิจหลายประเด็นได้รับการตอกย้ำถึงความสำคัญมากยิ่งขึ้น เช่น แนวคิดเรื่องธรรมาภิบาล ธรรมาภิบาลเชิงประชาธิปไตย ซึ่งกระแสของ

รัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ก็ถูกหยิบยกขึ้นมาให้ความสำคัญด้วยเช่นกัน Lopez-Lopez และคณะ (2018) มีข้อสังเกตว่าการจะกำหนดนิยามของรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นที่ยอมรับอย่างเป็นทางการนั้นทำได้ยาก แต่ในผลงานของพวกเขาได้นิยามไว้ว่าหมายถึงการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการทำงานภาครัฐและโดยภาครัฐเพื่อส่งมอบบริการสาธารณะจากภาครัฐไปยังประชาชน ซึ่งคล้ายคลึงกับแนวคิดของ Nkapele (2024) ที่มองว่ารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์จะให้มุ่งเน้นวิธีการและกระบวนการที่ส่งมอบบริการจากรัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งประกอบไปด้วย ระบบการให้บริการแบบออนไลน์พอร์ทัล การให้บริการผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ การบริการตนเองผ่านตู้ Kiosk ตลอดจนบริการอื่น ๆ ที่เป็นการขออนุญาต การยื่นแบบภาษี ฯลฯ ดังนั้น การพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์จึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นทางเลือกใหม่ในการส่งมอบบริการสาธารณะไปสู่ประชาชน นอกจากนี้ การให้บริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ยังมีความสำคัญต่อเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของ Bosek (2017) ที่ได้เสนอแนะมองว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีความเชื่อมโยงกับเสรีภาพในการเรียกร้องข้อมูล (Freedom of Information Request Service) หากรัฐล้มเหลวในการให้ความรู้และข้อมูลแล้วก็จะทำให้การให้บริการของรัฐล้มเหลวตามไปด้วย

ความโปร่งใสหรือการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย

ความโปร่งใส (Transparency) เป็นหนึ่งในหลักการของธรรมาภิบาล ที่ให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลการทำงานขององค์กรให้ภายนอกได้รับรู้ได้ติดตามได้ตามสมควร โดยความโปร่งใสนี้ Ibrahimy และคณะ (2018) ให้ความหมายไว้ว่าหมายถึงลักษณะของรัฐบาล หรือบริษัท หรือปัจเจกบุคคลที่เปิดเผยข้อมูลกฎระเบียบ แผนงาน กระบวนการ และการกระทำ ซึ่งใกล้เคียงกับนิยามของความโปร่งใสที่เสนอโดย Lopez-Lopez และคณะ (2018) ซึ่งเสนอว่าความโปร่งใสไม่ได้จำเพาะเจาะจงอยู่กับเฉพาะการกระทำที่จะเปิดเผยข้อมูลเหล่านี้ หากแต่กินความรวมถึงความปรารถนาในอันที่จะเปิดเผยข้อมูลอีกด้วย มุมมองเช่นนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความโปร่งใสของ Tejedo-Romero และ Araujo (2020) ที่มองว่าความโปร่งใสมีทั้งส่วนที่เป็นสิทธิของประชาชน (ที่เป็นผู้ได้รับสิทธิ) ในการที่จะเข้าถึงข้อมูลของรัฐ และส่วนที่เป็นหน้าที่ในเชิงรุกของรัฐในการที่จะยืนยันว่าข้อมูลเหล่านั้นเป็นสิ่งที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้อย่างเต็มที่ โดยการให้ความสำคัญกับความโปร่งใสนี้ถูกเร่งให้มีความสำคัญมากขึ้นในช่วงที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความก้าวหน้าอย่างมาก

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลเรื่องการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยโดยองค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่ใกล้เคียงกับความโปร่งใสค่อนข้างมาก ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้เลือกใช้ข้อมูลการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยของแต่ละประเทศจากการรวบรวมของ โครงการความยุติธรรมแห่งโลก (World Justice Project, 2024) ซึ่งจะได้กล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับข้อมูลนี้ในหัวข้อระเบียบวิธีวิจัยต่อไป

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์กับการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย

Kibria and Hong (2023) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ใช้การศึกษาจากเอกสารเพื่อสร้างกรอบแนวคิดอธิบายการส่งเสริมรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ และเสนอประเด็นการวิจัยที่น่าสนใจในอนาคต ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่ส่งเสริมการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์คือ นโยบาย โครงสร้างพื้นฐาน และความเป็นหุ้นส่วน นอกจากนี้ ยังพบว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความโปร่งใส และความเป็นประชาธิปไตย

Hochstetter et al. (2023) เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญ การพัฒนาอย่างยั่งยืนเป็นการทำให้รัฐบาลมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น มีความเปิดเผยมากขึ้น โดยตัวเร่งที่สำคัญที่จะทำให้รัฐบาลมีความเปิดเผยมากขึ้นก็คือการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ แนวทางการศึกษาที่ใช้เป็นการศึกษาจาก

ผลการวิจัยอื่น ๆ เพื่อให้สามารถระบุได้ว่าแง่มุมใดของการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่จะทำให้เกิดความโปร่งใสได้

Ibrahimi, Virkus and Norta (2023) ศึกษาว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์จะมีการลดการทุจริต การส่งเสริมความโปร่งใสในประเทศกำลังพัฒนาได้หรือไม่ อย่างไร โดยใช้ข้อมูลจากการสำรวจจากประชาชนผู้รับบริการจากหน่วยงานรัฐในอาฟกานิสถาน ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณโดยผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ช่วยให้การทุจริตลดลง ส่งเสริมความโปร่งใส และส่งเสริมความรับผิดชอบในผลงานให้มากขึ้น

Nkgapele (2024) เสนอกรอบแนวคิดว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อความโปร่งใส ความรับผิดชอบในผลงาน และความเกี่ยวข้องของพลเมือง โดยศึกษาจากกรณีของรัฐบาลแอฟริกาใต้ วิจัยโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ วิเคราะห์จากข้อมูลทฤษฎี

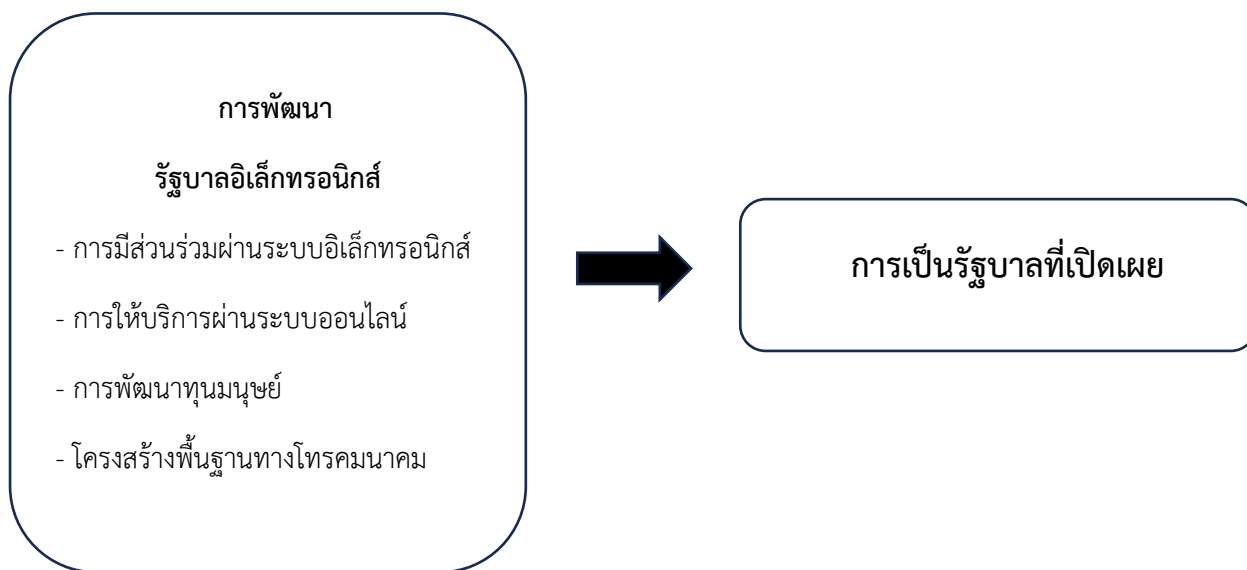
Singh et al. (2024) เสนอแนวคิดว่าการพัฒนาบริการของรัฐผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ควรจะต้องมาพร้อมกับการกระจายอำนาจ เพื่อให้เกิดความโปร่งใส โดยเสนอแนวคิดเรื่องการออกเสียงเลือกตั้งที่สามารถใช้เทคโนโลยีบล็อกเชน (blockchain) ได้ เพราะเป็นระบบที่ไม่ต้องมีคนกลาง เป็นการประหยัดทรัพยากรลงไปได้ แนวคิดนี้จึงเท่ากับเสนอว่าการให้บริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์นั้นจะช่วยให้เกิดความโปร่งใสได้มากขึ้น

Jopang et al. (2024) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ความโปร่งใส และความไว้วางใจจากประชาชน ใช้การศึกษาทั้งการศึกษาจากเอกสารและการศึกษาแบบกรณีศึกษา ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีผลทำให้การเปิดเผยของรัฐบาลมากขึ้น ทำให้ประชาชนเข้าถึงข่าวสารและบริการจากรัฐได้สะดวกขึ้น ซึ่งทำให้การทุจริตลดลง และความรับผิดชอบในผลงานมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้ค้นพบว่าความโปร่งใสจะก่อให้เกิดผลดีต่อเนื่องไปอีกอย่างคือความเชื่อมั่นที่ประชาชนมีต่อรัฐบาล

จากผลการวิจัยหรือแนวคิดที่นำเสนอข้างต้นจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีส่วนช่วยให้เกิดความโปร่งใส เกิดการทำงานที่เปิดเผยมากยิ่งขึ้นได้ โดยการอธิบายผลที่การพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีต่อความโปร่งใสของหน่วยงานของรัฐว่า การมีรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์จะทำให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลของหน่วยงานของรัฐมากขึ้น ติดตามการทำงานของรัฐได้ใกล้ชิดมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดความโปร่งใสมากขึ้นนั่นเอง จึงนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งจะได้นำเสนอในลำดับต่อไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีกรอบแนวคิดว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีผลต่อการเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผย กรอบแนวคิดของการวิจัยครั้งนี้จึงแสดงเป็นแผนภาพได้ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีการวิจัย

รูปแบบการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ระดับของการวิเคราะห์เป็นระดับประเทศ กล่าวคือ ข้อมูลระดับการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ และข้อมูลการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย เป็นผลจากการประเมินในภาพรวมของแต่ละประเทศ

การรวบรวมข้อมูล: ข้อมูลเรื่องการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของแต่ละประเทศ ผู้วิจัยใช้ผลการสำรวจและรายงานขององค์การสหประชาชาติ โดยฐานความรู้เกี่ยวกับรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การสหประชาชาติ หรือ UN E-Government Knowledgebase (UN E-Government Knowledgebase, 2024) ส่วนข้อมูลเรื่องการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย ผู้วิจัยใช้ข้อมูลระดับการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยของประเทศต่าง ๆ จากโครงการความยุติธรรมแห่งโลก (World Justice Project: WJP)

แหล่งข้อมูล: แหล่งที่มาของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย 2 ตัวแปรสำคัญ ได้แก่ ตัวแปรการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ และตัวแปรการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย โดยตัวแปรการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ได้รับข้อมูลระดับการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศต่าง ๆ ในปี ค.ศ. 2024 จากฐานความรู้เกี่ยวกับรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ขององค์การสหประชาชาติ หรือ UN E-Government Knowledgebase (UN E-Government Knowledgebase, 2024) ส่วนตัวแปรการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยได้รับข้อมูลระดับการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยของประเทศต่าง ๆ จากโครงการความยุติธรรมแห่งโลก (World Justice Project: WJP) ซึ่งเป็นองค์กรอิสระที่มุ่งทำงานเพื่อกระตุ้นให้เกิดนิติธรรมในโลก ส่วนหนึ่งของการดำเนินงานของโครงการความยุติธรรมโลกคือการรวบรวมข้อมูลนิติธรรมใน 8 ด้าน ได้แก่ การควบคุมอำนาจรัฐ การปราศจากการทุจริต การเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผย สิทธิขั้นพื้นฐาน ความเป็นระเบียบและปลอดภัย การบังคับใช้กฎหมาย ความเป็นธรรมทางแพ่ง และความเป็นธรรมทางอาญา (World Justice Project, 2024) โดยข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นข้อมูลด้านการเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผยของรัฐบาลประเทศต่าง ๆ ในปี ค.ศ. 2024 และในเฉพาะข้อมูลด้านการเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผยนี้ มีองค์ประกอบย่อยอีก 4

องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านทางออนไลน์ การให้บริการของภาครัฐทางออนไลน์ การพัฒนาทุนมนุษย์ และโครงสร้างพื้นฐานทางโทรคมนาคม

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง: เนื่องจากการวิจัยนี้วิเคราะห์ผลที่การพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีต่อการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย โดยแหล่งข้อมูลทั้งสองตัวแปรได้รวบรวมข้อมูลระดับการพัฒนาารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของประเทศต่าง ๆ 193 ประเทศ ส่วนข้อมูลระดับการพัฒนาเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยได้รวบรวมข้อมูลประเทศต่าง ๆ 128 ประเทศ แต่เพื่อให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างราบรื่นผู้เขียนจึงได้จับคู่และใช้เฉพาะข้อมูลประเทศที่ปรากฏในแหล่งข้อมูลทั้ง 2 แหล่งทำให้ได้ข้อมูลมาวิเคราะห์จำนวน 112 ประเทศ เป็นประชากรของการวิจัย และใช้ข้อมูลทั้งหมดนี้โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง

การวิเคราะห์ข้อมูล: ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์ความถดถอย (regression) คัดเลือกตัวแปรด้วยวิธี stepwise ตรวจสอบเงื่อนไขของข้อมูลก่อนการวิเคราะห์พบว่ามีความเหมาะสมสามารถวิเคราะห์ความถดถอยได้ โดยตรวจสอบ 2 เงื่อนไข ได้แก่ VIF ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวแปรต้องไม่เกิน 4 (ผลการตรวจสอบพบว่าเท่ากับ 2.67) และอีกเงื่อนไขคือค่า tolerance ของแต่ละตัวแปรต้องไม่น้อยกว่า 0.2 (ผลการตรวจสอบพบว่าเท่ากับ 0.38)

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ความถดถอย (regression) ด้วยโปรแกรมทางสถิติ เพื่อตอบคำถามว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ของแต่ละประเทศซึ่งมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การมีส่วนร่วมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การให้บริการผ่านระบบออนไลน์ การพัฒนาทุนมนุษย์ และโครงสร้างพื้นฐานทางโทรคมนาคม มีผลต่อการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยของแต่ละประเทศหรือไม่ จึงได้นำทั้ง 4 องค์ประกอบเข้าสู่การวิเคราะห์ของโปรแกรมทางสถิติ ผลการวิเคราะห์แสดงให้เห็นว่าจากองค์ประกอบของการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ 4 องค์ประกอบพบว่ามี 2 องค์ประกอบที่ได้รับการคัดเลือกกว่ามีส่วนในการพยากรณ์ตัวแปรการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย ได้แก่ การมีส่วนร่วมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาทุนมนุษย์ ทั้ง 2 องค์ประกอบนี้ร่วมกัน สามารถพยากรณ์ระดับการพัฒนาารัฐบาลที่เปิดเผยได้ร้อยละ 55.9 ($R^2=0.559$) ค่าสัมประสิทธิ์ (b) และระดับนัยสำคัญของอิทธิพล (sig.) ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวแปร เป็นดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 องค์ประกอบของการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่ส่งผลต่อการเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผย

ตัวแปร	Unstandardized		Standardized	t	Sig.
	Coefficients		Coefficients		
	B	Std. Error	Beta		
การมีส่วนร่วมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์	0.27	0.062	0.44	4.254	0.000
การพัฒนาทุนมนุษย์	0.24	0.074	0.345	3.307	0.000

จากค่าสัมประสิทธิ์ข้างต้น นำมาเขียนเป็นสมการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามได้ ดังนี้

การเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผย = 0.27 (การมีส่วนร่วมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์) + 0.24 (การพัฒนาทุนมนุษย์) + 0.226

สมการข้างต้นแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ และการพัฒนาทุนมนุษย์นั้นมีผลในทางบวกต่อการเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผย กล่าวคือ เมื่อมีการมีส่วนร่วมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มากขึ้น จะทำให้รัฐบาลเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยมากขึ้น การพัฒนาทุนมนุษย์ที่มากขึ้นก็จะทำให้รัฐบาลเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยมากขึ้นได้เช่นกัน โดยทั้งสองเหตุผลนี้มีอิทธิพลต่อการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยใกล้เคียงกัน

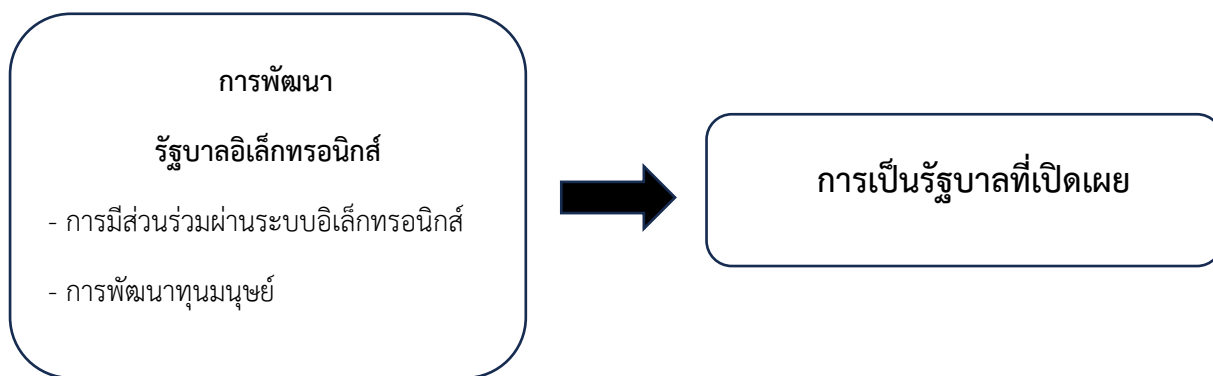
อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์อิทธิพลที่การพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีต่อการเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผยมีทั้งส่วนที่เป็นไปตามกรอบแนวคิดที่คาดการณ์ไว้ และส่วนที่ไม่เป็นไปตามกรอบแนวคิด ส่วนที่เป็นไปตามกรอบแนวคิดคือผลการวิเคราะห์ได้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์นั้นมีผลพอสสมควรต่อการเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผย (สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของการเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผยได้ร้อยละ 55.9) และองค์ประกอบทั้งสององค์ประกอบของการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ที่บรรจุในตัวแบบก็มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการเป็นรัฐบาลที่มีความเปิดเผย ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของ Kibria and Hong (2023) ซึ่งได้นำเสนอผลการวิจัยไว้ว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความโปร่งใส และเมื่อเปรียบเทียบกับผลการศึกษาของ Hochstetter et al. (2023) ก็พบว่าสอดคล้องกันเพราะในผลงานดังกล่าวมีข้อสรุปว่าปัจจัยที่เร่งให้รัฐบาลมีความเปิดเผยมากยิ่งขึ้นคือการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ เมื่อเปรียบเทียบกับผลงานของ Ibrahimy, Virkus and Norta (2023) ซึ่งแม้จะต่างจากการวิจัยนี้เพราะทำการศึกษาในระดับหน่วยงานภายในประเทศ (ไม่ได้ศึกษาในระดับประเทศเหมือนกับงานวิจัยนี้) แต่ก็ยังได้ผลการวิจัยที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ช่วยทำให้การทุจริตลดลง ส่งเสริมความโปร่งใส และส่งเสริมความรับผิดชอบในผลงานให้มากขึ้น การที่ผลงานวิจัยที่ศึกษาภายในประเทศได้ผลการวิจัยไปในทิศทางเดียวกันกับผลงานวิจัยที่ศึกษาในระดับประเทศเช่นนี้ยิ่งเป็นการตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของการเป็นรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ ที่ส่งผลต่อการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยไม่ว่าจะศึกษาในระดับจุลภาคหรือในระดับมหภาคก็ตาม

1. ในขณะที่การมีส่วนร่วมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มีผลอย่างสำคัญต่อการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย (เป็นตัวองค์ประกอบของตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้มากที่สุด) แต่พัฒนาการให้บริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์นั้นกลับไม่มีผล แสดงให้เห็นว่าหากต้องการส่งเสริมให้รัฐบาลมีความเปิดเผย จุดเน้นต้องอยู่ที่การขยายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของรัฐให้มากขึ้น และให้ความสำคัญกับการพัฒนาบริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์น้อยกว่า

2. ในบรรดาองค์ประกอบ 4 อย่างของการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ มีองค์ประกอบหนึ่งเป็นองค์ประกอบเกี่ยวกับการพัฒนาคน ในขณะที่อีกองค์ประกอบหนึ่งเป็นเรื่องการพัฒนาที่ไม่เกี่ยวกับคน (การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางโทรคมนาคม) ซึ่งผลการวิเคราะห์ได้แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาคนเป็นองค์ประกอบที่มีผลต่อการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย ในขณะที่การพัฒนาทางกายภาพนั้นไม่มีผล แสดงให้เห็นว่าหากต้องการส่งเสริมรัฐบาลให้มีความเปิดเผยมากขึ้น จุดเน้นไม่ได้อยู่ที่การพัฒนาสิ่งของทางกายภาพ หากแต่ควรส่งเสริมการพัฒนาตัวบุคคลมากกว่า การที่มีพลเมืองที่มีคุณภาพน่าจะสร้างแรงผลักดันให้รัฐบาลเปิดเผยมากกว่าการเตรียมระบบโทรคมนาคมที่ล้ำหน้าไว้รองรับการเปิดเผย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาสังเคราะห์เป็นตัวแบบอธิบายผลที่การพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์มีต่อการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผยได้ดังภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2 ตัวแบบที่ได้จากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1. เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์มีผลต่อการพัฒนารัฐบาลที่มีความเปิดเผย ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมกับการดำเนินงานของหน่วยงานรัฐ และอำนวยความสะดวกให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เช่น การเปิดช่องทางให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐผ่านช่องทางที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นเว็บไซต์ของหน่วยงานหรือบัญชีสื่อสังคมออนไลน์ของหน่วยงาน เป็นต้น เพราะช่องทางเหล่านี้เป็นช่องทางที่เข้าถึงได้ง่าย และมีความยืดหยุ่นรองรับการใช้งานในหลายโอกาส

2. เนื่องจากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาทุนมนุษย์มีผลต่อการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย ดังนั้น รัฐบาลจึงควรมีบทบาทในการสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ที่นอกเหนือจากการเสริมสร้างความรู้ในวิชาชีพให้แก่แก่นักเรียนนักศึกษาแล้ว ยังควรสร้างเสริมทัศนคติที่เหมาะสมกับการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยไปพร้อม ๆ กันด้วย เช่น ทัศนคติเรื่องการมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการดำเนินงานของหน่วยงานของรัฐ ทัศนคติเรื่องการรักษาผลประโยชน์ของตนเองด้วยการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของรัฐผ่านช่องทางและวิธีการที่ถูกต้อง เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิเคราะห์ผลที่ละเอียดมากยิ่งขึ้นว่าการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ส่งผลต่อแง่มุมใดหรือองค์ประกอบใดของการเป็นรัฐบาลที่เปิดเผย (ซึ่งประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบย่อย)

2. ควรมีการวิจัยในระดับที่เล็กเพื่อเสริมผลการวิจัยครั้งนี้ที่เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลในระดับประเทศ โดยอาจทำการวิจัยเรื่องการพัฒนารัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่ามีผลทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมีความเปิดเผยในการทำงานมากขึ้นตามไปด้วยหรือไม่ อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

นิยม รัฐอมฤต. (2567). *ธรรมาภิบาล*. Retrieved on 1 October 2024 from สถาบันพระปกเกล้า:

<http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=ธรรมาภิบาล>

Bosek, L. (2017). *Information Sharing, Transparency, and E-government Among Country Government Offices in Southeastern Michigan*. Northern Michigan: Northern Michigan.

- Fukuyama, F. (2013). What is Governance? *Governance*, 26 (3), 347-368. <https://doi.org/10.1111/gove.12035>
- Gu, E., Meng, T., Wang, H., & Zhang, A. (2023). E-Government Use, Perceived Transparency, Public Knowledge of Government Performance, and Satisfaction with Government: An Analysis of Mediating, Moderating, and Framing Mechanisms Based on the COVID-19 Outbreak Control Survey Data from China. *Social Indicators Research*, 169, 79-124.
- Hochstetter, J., Vásquez, F., Diéguez, M., Bustamante, A., & Arango-López, J. (2023). Transparency and E-Government in Electronic Public Procurement as Sustainable Development. *Sustainability*, 15, 1-24.
- Ibrahimi, M. M., Virkus, S., & Norta, A. (2023). The role of e-government in reducing corruption and enhancing transparency in the Afghan public sector: a case study. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 17(3), 459-472.
- Jopang, J., Aryatama, S., Muazzinah, M., Qamal, Q., & Ansar, A. (2024). Exploring the Relationship Between E-Government, Transparency, and Citizen Trust in Government Services. *Global International Journal of Innovative Research*, 2(6), 1354-1363.
- Kibria, G., & Hong, P. (2024). E-government in Asian countries: a conceptual framework for sustainable development. *Transforming Government: People, Process and Policy*, 18(4), 616-637.
- Lopez-Lopez, V., Iglesias-Antelo, S., Vazquez-Sanmartin, A., & Connolly, R. (2018). e-Government, Transparency & Reputation: An Empirical Study of Spanish Local Government. *Information Systems Management*, 35(4), 1-18.
- Nkgapele, S. M. (2024). The Usability of E-government as a Mechanism to Enhance Public Service Delivery in the South African Government. *Digital Policy Studies*, 3(1), 116-132.
- Singh, I., Kaur, A., Agarwal, P., & Idrees, S. M. (2024). Enhancing Security and Transparency in Online Voting through Blockchain Decentralization. *SN Computer Science*, 5, 921-930.
- Tejedo-Romero, F., & Araujo, J. F. (2020). E-government-enabled transparency: The effect of electoral aspects and citizens' access to the Internet on information disclosure. *Journal of Information Technology & Politics*, 17(3), 268-290.
- UN E-Government Knowledgebase. (2024) *UN E-Government Knowledgebase: Country Data*. Retrieved on 10 October 2024 from UN E-Government Knowledgebase: <https://publicadministration.un.org/egovkb/en-us/Data-Center>
- Waseda University. (n.d.). *Digital Government Rankings*. Retrieved on 10 October 2024 from Institute of Digital Government Waseda University: <https://idg-waseda.jp/ranking.htm>
- World Justice Project. (2024). WJP Rule of Law Index: Open Government. Retrieved on 10 October 2024 from World Justice Project: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/factors/2024/Open%20Government>